

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaivoslain muuttamiseksi

Maakuntahallitus 28.03.2022 § 57
75/03.00.00/2022

Valmistelija

Laura Blomqvist
puh. +358 40 139 0173
laura.blomqvist@ekarjala.fi

Topi Suomalainen
puh. +358 40 358 0975
topi.suomalainen@ekarjala.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaivoslain muuttamiseksi.

Kaivoslaki sääntelee kallioperässä olevien kaivosmineraalien sekä kahden kivilajin etsintää ja hyödyntämistä, kullanhuuhdonta valtion omistamalla alueella ja näihin liittyvän toiminnan lopettamista sekä kaivostoimitusta. Nykyinen kaivoslaki (621/2011) tuli voimaan 1.7.2011. Lain soveltamisesta ei ole vielä kattavia kokemuksia kaivostoiminnan osalta. Yhtään voimassa olevan kaivoslain nojalla annettua uutta kaivoslupaa ei ole vielä edennyt kaivostoimintaan asti. Voimassa olevan kaivoslain soveltaminen viranomaisessa on toistaiseksi pääosin rajoittunut malminetsintää, kullanhuuhdonta ja toimivien kaivosten lupien muuttamista tai lainmukaista täydentämistä koskeviin päätöksiin ja valvontaan.

Nyt annettu esitys perustuu pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman strategiseen kokonaisuuteen ”Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi” ja sen tavoitteeseen 8 ”Parannetaan kaivosten ympäristönsuojelua”. Tässä esityksessä tavoitteena on esittää sellaisia ympäristönsuojelua parantavia säännöksiä, jotka liittyvät kaivoslain ja työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan. Esityksessä on myös vastattu kaivolaki Nyt -kansalaisaloitteesta eduskunnan kirjelmässä annettuihin huomioihin.

Esityksessä ehdotetaan

- paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi, että kaivosluvan myöntämisen edellytyksenä on kunnan hyväksymän kaava.
- paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi esityksessä ehdotetaan lisäksi muiden elinkeinojen huomioon ottamista nykyistä vahvemmin kaivoslain mukaisessa lupaharkinnassa.
- kiinteistön omistajan aseman parantamiseksi ja alueen asukkaiden kokemien haittojen vähentämiseksi tiukennuksia malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista koskeviin edellytyksiin, muun muassa maanomistajien suostumuksen edellyttämistä, kun malminetsintälupa on ollut voimassa kymmenen vuotta.
- tiedonsaantioikeuksien parantamista vuosittain pidettävillä avoimilla yleisötilaisuuksilla.

Varaussäätelyyn esitetään useita muutoksia, muun muassa varausaluetta koskevan veronluonteinen maksun käyttöönottoa (1 euroa hehtaarilta) ja varausajan lyhentämistä. Ympäristönsuojelun tason parantamiseksi

kaivoslain mukaisessa sääntelyssä esityksessä ehdotetaan muutosesityksiä, joiden tarkoituksena on huomioida maisemalliset ja ympäristölliset sekä luonnon monimuotoisuuteen liittyvät kysymykset entistä vahvemmin kaivoslain mukaisessa lupaharkinnassa.

Esityksessä ehdotetaan myös muutoksia kaivoslain mukaisiin yleisiin periaatteisiin muun muassa, että kaivostoiminnan kaikissa vaiheissa toiminnanharjoittaja hyödyntää kaikki alueella tavatut kaivosmineraalit, jotka ovat toiminnanharjoittajalle teknistaloudellisesti hyödynnettävissä. Lisäksi esitys sisältää tarkennuksia viranomaisten neuvontavelvollisuuteen liittyvään sääntelyyn ja ilmoitusmenettelyä kiinteistön omistajan suostumuksella toteuttavalle malminetsinnälle. Esityksessä ehdotetaan tiukennuksia kaivoslain mukaiseen vakuussääntelyyn ja muutoksia kaivostoiminnan lopettamista koskevaan sääntelyyn siten, että kaivoksen vaiheittainen sulkeminen otetaan huomioon kaivostoiminnan aikana entistä paremmin ja kaivoksen lopullinen sulkeminen toteutetaan vastuullisesti.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana koskeviin säännöksiin, muun muassa täsmennyksiä luvan hakijan selvitysvelvollisuuteen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan tiedottamista ja osallistumista koskevien säännösten osalta paliskuntien aseman yhdenmukaistamista. Lain toimivuuden parantamiseksi esityksessä ehdotetaan muutoksia luvan siirtoa koskevaan sääntelyyn, kaivospanttietojen julkisuutta koskevaan sääntelyyn, kaivostoimitusta koskevaan sääntelyyn ja hallintopakko-sääntelyyn. Lupaviranomaisten voimavarojen osalta kaivosviranomaiselle tullaan vuoden 2023 valtion talousarvioon esittämään tarvittavia resursseja.

Etelä-Karjalan liitto valmistelee lakiesityksestä lausunnon määräpäivään 12.4.2022 mennessä. Etelä-Karjalan liiton lausunnossa esitetään kiinnitettävän huomiota seuraaviin asioihin:

1) Luonnonsuojelu- ja Natura-alueet

Etsintätyötä on rajattu voimassa olevan kaivoslain 7 §:ssä ja 9 §:ssä. Lakiesityksessä rajauksiin ei ole esitetty muutoksia. Voimassa olevan luonnonsuojelulain 15 §:n mukaisesti malminetsintä on luonnonsuojelualueilla mahdollista poikkeusluvan turvin, mutta valmisteilla olevassa luonnonsuojelulaissa malminetsinnän sallimisesta poikkeusluvalla luonnonsuojelualueilla on luovuttu (LS-lakiesitys 51 §). Luonnonsuojelulakiesitystä ei kuitenkaan ole vielä hyväksytty, joten luonnonsuojelualueiden koskemattomuus on tärkeää turvata malminetsinnän osalta rajaamalla luonnonsuojelu- ja Natura-alueet kaivoslakiesityksessä malminetsinnän ulkopuolelle.

2) Varausmaksu

Lakiesityksessä esitetään ylisuurten ja tarkoituksettomien alueiden varausten ehkäisemiseksi varausajan lyhentämistä yhteen vuoteen sekä varausaluetta koskevan veronluonteisen maksun käyttöönottoa. Maksun suuruudeksi esitetään 1 euroa hehtaarilta. Varausmaksu on kannatettava, mutta sen tulisi olla moninkertainen.

3) Kuntatason kaavoitus ja kuntarajat ylittävät vaikutukset

Lakiluonnokseen on kirjattu vaatimus kunnan yleis- tai asemakaavan laatimisesta kaivosalueelle. Näin kunta päättää, onko kaivostoiminta mahdollista kunnan alueella. Kuitenkin kaivoshankkeen kuntakaavoituksessa voi syntyä haasteita, jos kaivostoiminta sijoittuu

yhden kunnan alueelle ja vaikutukset ulottuvat toisen kunnan alueelle, esim. vesistövaikutusten osalta. Tällöin tulisi laatia kuntien yhteinen yleiskaava, MRL 46 §:n mukaisesti. Yleis- tai asemakaavan laatiminen vaatii kunnalta myös riittäviä resursseja. MRL:iin tulisikin lisätä säädös, jonka mukaan yleiskaavaa voitaisiin käyttää kaivostoimintaan liittyvän rakennusluvan perusteena, kuten tuulivoiman osalta MRL 77 a §:ssä on säädetty. Lisäksi MRL:iin tulisi lisätä säädös, jonka mukaan kaivostoimintaa ohjaavan yleiskaavan laatimisesta aiheutuneet kustannukset tulisi kunnan voida periä kokonaan hankkeesta vastaavalta, kuten tuulivoiman osalta MRL 77 c §:ssä on säädetty.

4) Siirtymäsäännös

Kunnilla tulee olla riittävät kaavoitusresurssit yleis- ja asemakaavoitukseen kaivoslain siirtymäsäännösten noudattamista varten, jotta jo toimivien kaivosten toiminta ei esty siirtymäajan jälkeen. Kaivoslakiin tuleekin kirjata siirtymäajaksi viiden vuoden sijaan 10 vuotta, jolloin olisi riittävästi aikaa laatia ja uudistaa kuntakaavoja toimivien kaivosten alueille. Siirtymäaika olisi tällöin riittävän pitkä ja olisi sama kuin nykyisen MRL:n yhteydessä.

Päätösehdotus

Maakuntahallitus valtuuttaa viraston henkilökunnan valmistelemaan lausunnon työ- ja elinkeinoministeriölle edellä mainitut näkökulmat huomioiden.

Päätös

Hyväksyttiin ehdotuksen mukaisesti.